

АГРАР

Глас Српске

ДОДАТАК
РЕАЛИЗОВАН
У САРАДЊИ СА
МИНИСТАРСТВОМ
ПОЉОПРИВРЕДЕ,
ШУМАРСТВА И
ВОДОПРИВРЕДЕ
РЕПУБЛИКЕ
СРПСКЕ

четвртак, 27. август 2020.

ПРОЈЕКАТ Подршка
произвођачима млијека у Српској

Малим фармерима 200 стеоних јуница

- Пројектом обухваћено 12 општина
- Грла прошла озбиљну селекцију
- Фармери носе 40 одсто трошкова
- У пројекту учествовао и ИФАД
- Лидер бизнис плана "Пађени"

ИНТЕРВЈУ

АКВАПONIЈА
Једноставан
узгој
хране без
земље

Предраг
Сладојевић

Спровешћемо
интервени
откуп тржишних
вишкова

ИНТЕРВЈУ**Предраг
Сладојевић****Помоћи ћемо
фармерима да се
ријеше тржишних
ВИШКОВА**

● стране 4 и 5

**Пројекти
Малим фармерима
200 стеоних јуница**

● стране 6 и 7

**Аквaponија
Једноставан
узгој хране
без земље**

● стране 10 и 11

**Херцег бренд
Од "међед" пива
глава не боли****Солидарност**Пише:
**Вељко
ЗЕЉКОВИЋ,**
новионар "Гласа Српске"**УВОДНИК**

Вирус корона, поред здравствених проблема, сваки дан све више утиче и на привредна кретања широм свијета. У условима ванредне ситуације, изазване овом пандемијом, ни сектор аграра није остао поштеђен, јер је на тржишту дошло до смањене потрошње јунећег и свињског меса, али и воћа и поврћа.

Како би домаћим фармерима помогли да превазиђу ову ситуацију, Влада Републике Српске је обезбиједила значајна финансијска средства за интервентни откуп тржишних вишкова.

Према првим пројекцијама надлежних планиран је откуп више од 16.000 товних јуница и свиња и око 20.000 тона воћа и поврћа намијењеног за прераду. И то по загарантованим цијенама.

Али, да би ова мјера и у потпуности добила на значају и велики увозници хране, те предузећа из прехранбеног сектора требало би се укључе у ову акцију "спашавања" домаће пољопривредне производње.

Главну улогу би могли одиграти месопредајивачи који би умјесто старог и смрзнутог меса из Латинске Америке, требало да се окрену домаћем тржишту.

У том случају, купци у супермаркетима би знали шта купују. Здраву и квалитетну храну са изнаком "домаће".

Паралелно са претходном мјером, а настављајући са политиком даљег развоја сектора аграра у Српској, ресорно министарство је у сарадњи са билећком мљекарском "Пађени", као носиоцем бизнис плана, ушла у завршну фазу набавку и подјелу стеоних јуница.

Почетком септембра 200 врских "сименталки", купљених у Аустрији и Чешкој, биће подијељено малим фармерима у Херцеговини и сарајевско-романијској регији, кооперантима билећке мљекарске.

Квалитетним генетским материјалом и "освјежавањем" генетике у стадама домаћих узгајивача, ресорно министарство је хтјело да унаприједи домаћу производњу млијека, стабилизује приходе пољопривредних домаћинстава и пружи додатну подршку останку људи на селу.

Ефекти оваквих и сличних мјера су вишеструки: штити се домаћа производња, подстиче повратак на село, смањује спољнотрговински дефицит и повећава БДП.

●●●
**ГЛАВНУ УЛОГУ
БИ МОГЛИ
ОДИГРАТИ
МЕСОПРЕДАЈИВАЧИ
КОЈИ БИ УМЈЕСТО
СМРЗНУТОГ МЕСА
ИЗ ЛАТИНСКЕ
АМЕРИКЕ, ТРЕБАЛО
ДА СЕ ОКРЕНУ
ДОМАЋЕМ
ТРЖИШТУ. У ТОМ
СЛУЧАЈУ, КУПЦИ У
СУПЕРМАРКЕТИМА
БИ ЗНАЛИ ШТА
КУПУЈУ. ЗДРАВУ И
КВАЛИТЕТНУ ХРАНУ**

У условима ванредне ситуације, изазване пандемијом вируса корона, а који су довели до нестабилности на тржишту и смањења потрошње јунећег и свињског меса, Влада Српске је обезбиједила значајна финансијска средства из Компензационог фонда за интервентни откуп тржишних вишкова товне јунади и свиња у износу од три милиона марака, од чега ће два милиона марака бити утрошено за откуп товне јунади, а милион марака за откуп товних свиња.

Према ријечима в.д. директора Агенције за аграрна плаћања Предрага Сладојевића, ресорно министарство је након извршене процјене установило да ће овом мјером бити подржан откуп 6.000 грла товне јунади минималне тежине 600 килограма.

- Откупна цијена је 3,8 марака по једном килограму товне јунади. Наравно, планиран је откуп и 10.000 товних свиња минималне тежине 110 килограма, а откупна цијена је 2,8 марака по једном килограму - каже Сладојевић, додајући да се на овај позив пријавило 26 пословних субјеката, клаоничара, прерађивача меса и извозника живе стоке.

Како каже, важно је напоменути да су откупљивачи дужни да откуп врше од регистрованих пољопривредних произвођача, те да минимално 50 одсто тржишних вишкова откупе од узгајивача који тове до 100 грла јунади, односно до 200 грла свиња. Период откупа планирано је да траје до 30. октобра 2020. године.

- Поред овог, планирана су и обезбијеђена подстицајна средства за интервентни откуп ових тржишних вишкова.

- Она су утврђена у износу од 0,70 марака по килограму за откупљену јунад намијењену за клање или прераду, 0,30 за извезена жива грла, 0,60 марака за откупљене свиње намијењене за клање или прераду и 0,20 за извезена жива грла - појаснио Сладојевић.

АГРАР: Поред јунади и свиња, планиран је и интервентни откуп поврћа. Колико је издвојено за ове намјене?

СЛАДОЈЕВИЋ: Влада Српске ће обезбиједити два милиона за откуп тржишних вишкова поврћа, које ће бити откупљено, а затим прерађено или извезено. У сарадњи са Удружењем повртара и свим значајнијим субјектима у преради и откупу поврћа, извр-

ИНТЕРВЈУ

Предраг СЛАДОЈЕВИЋ, в.д. директора Агенције за аграрна плаћања Републике Српске

**ЗА ОТКУП
ТОВНЕ СТОКЕ
ИЗДВОЈЕНО
ТРИ
МИЛИОНА
МАРАКА**

Откупљивачи су дужни да откуп врше од регистрованих пољопривредних произвођача, те да минимално 50 одсто тржишних вишкова узму од узгајивача који тове до 100 комада јунади, односно до 200 грла свиња

шили смо процјену тржишних вишкова и одлучили да наведена средства распоредимо на откуп 11.000 тона поврћа за прераду, те 9.000 тона поврћа за извоз. На наш позив пријавило се пет прерађивача и четири извозника. Прерађивачи и извозници су дужни да откуп поврћа изврше од регистрованих пољопривредних произвођача са територије Српске.

Корисници ће бити у прилици да користе авансна средства за почетак откупа, и то у износу

до 50 одсто средстава прерачунао на додијељену квоту за откуп, а остатак средстава ће моћи потраживати након извршеног откупа и достављања доказа.

Подстицајна средства за интервентни откуп поврћа на основу одобрених јединица мјере износиће 0,10 марака по килограму и он ће трајати до 30. новембра 2020. године.

АГРАР: Агенција је контролисала пријављене површине засијане меркантилном пшеницом. Шта су те контроле

ПОМОЋИ ЋЕМО ФАРМЕРИМА ДА СЕ РИЈЕШЕ ТРЖИШНИХ ВИШКОВА

код 38 корисника. Ови корисници ће бити санкционисани додјелом пасивног статуса у наредне двије године, а то значи да у наредне двије године неће моћи остварити било који подстицај. Поред контроле на лицу мјеста, извршена је и контрола на основу система "etFarm" и утврђено је да код 825 корисника није идентификован усјев меркантилне пшенице, те ће се износ подстицајних средстава умањити за утврђено неслагање.

АГРАР: Да ли се планирају још неке контроле?

СЛАДОЈЕВИЋ: Наравно. Извршена је и контрола сјетве уљане репице на подручју пет општина. Наведена контрола је извршена на узорку од осам корисника, што чини 27 одсто од укупно запримљених пријава за сјетву уљане репице. Утврђене су неправилности на пет одсто контролисаних површина, а једном кориснику ће се додијелити пасиван статус, јер није уопште засијао уљану репицу.

У току је контрола пријављених парцела под усјевом меркантилне соје и сунцокрета, гдје су такође уочена одређена неслагања пријављених и на лицу мјеста контролисаних површина наведених култура. По основу извршених контрола на сјетвеним површинама меркантилне пшенице и уљане репице, уштеде у аграрном буџету износе 650.000 марака.

АГРАР: Колико ће вам и недавно покренута платформа "etFarm" помоћи у раду?

СЛАДОЈЕВИЋ: Овим софтвером су "увезани" подаци електронског катастра и подаци из

регистра пољопривредних газдинстава са сателитским - рендгенским снимцима. Он врши верификацију пријављених парцела и идентификацију усјева на парцелама, што значајно олакшава теренску контролу, а знатно је олакшана и обрада података приликом обрачуна подстицаја.

Његовом примјеном вршимо двоструку уштеду у буџету. Прва је да ћемо спријечити неосновано коришћење подстицајних средстава, а друга је везана за уштеду и смањење трошкова теренске контроле, који су значајна ставка у нашем буџету.

АГРАР: Влада Српске годинама издваја значајна сред-

ства за капиталне инвестиције. Колико је то било ове године, те да ли су резултати ове помоћи већ видљиви на терену?

СЛАДОЈЕВИЋ: Уз свесрдну помоћ Владе, ресорно министарство је за капиталне инвестиције обезбиједило 14.300.000 марака. То је повећање у износу од 40 одсто у односу на планирана средства, чиме се још једном потврђује наше дугорочно одређење да средства приоритетно усмјеравамо у инвестиције и дугорочни развој. Министарство је одлучило да омогући резервацију средстава за капиталне инвестиције свим произвођачима који су се пријавили на јавни позив, а који су испунили услове за исти. Рјешења за резервацију средстава за капиталне инвестиције упућена су на 1.470 адреса. Подстицајна средства за комерцијална газдинства износе 30 одсто од инвестиције и додатних 10 одсто за газдинства која се налазе на и изнад 600 метара надморске висине. Ту је и додатних 10 одсто за механизацију купљену од домаћих произвођача.

ПОВЕЋАНА СРЕДСТВА ЗА КАПИТАЛНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ

Највише резервисаних средстава је издвојено за пољопривредну механизацију, 6,8 милиона, па за складиштење и прераду пољопривредних производа 2,6 милиона, опрему у сточарској производњи 1,7 милиона, изградњу нових објеката у сточарству 1,4 милиона марака, те остале инвестиције - набавку јуница товних раса, изградњу пластеника, подизање вишегодишњих засада воћа, подизање противградних мрежа, наводњавање, изградњу рибогојишта. За ови намјену предвиђено је 1,8 милиона марака. Важно је напоменути да средства у износу од пет милиона за капиталне инвестиције, као и пет милиона која ће се издвојити за интервентни откуп товне јунади, товних свиња и поврћа, представљају додатна средства која ће бити исплаћена из Компензационог фонда Републике Српске, поред 75 милиона марака средстава аграрног буџета која су већ утврђена Планом коришћења средстава за подстицање развоја пољопривреде и села у 2020. години.

утврдило? Да ли је било злоупотреба и шта ћете предузети против неодговорних појединаца?

СЛАДОЈЕВИЋ: Агенција је извршила контролу на лицу мјеста на парцелама за које је извршена пријава сјетве меркантилне пшенице на подручју осамнаест општина. Утврђено је да на око 28 одсто површина није извршена сјетва меркантилне пшенице на пријављеним парцелама. Потпуно неслагање стања на терену са извршеном пријавом је утврђено

Подстицаји

АГРАР: Како тече исплата подстицаја?

СЛАДОЈЕВИЋ: Исплата подстицаја одвија се у складу са Планом коришћења средстава за подстицање развоја пољопривреде и села у 2020. години. До сада је исплаћено 35 одсто новчаних средстава од укупно одобреног аграрног буџета. Без обзира на потешкоће изазване вирусом корона, до сада је исплаћено више средстава у односу на исти период прошле године. Такође, у рекордном року смо, а то значи већ у фебруру ове године, исплатили све обавезе по основу подстицаја из 2019, а што је произвођачима олакшало припрему за нову сјетвену сезону.

Квалитетним генетским материјалом и "освјежавањем" генетике у стадима домаћих узгајивача, ресорно министарство је хтјело да унаприједи домаћу производњу млијека, стабилизује приходе пољопривредних домаћинстава и пружи додатну подршку останку људи на селу

Како би помогло развој руралних подручја у источном дијелу Републике Српске, ресорно министарство је преко својих надлежних републичких институција набавило 200 стеоних јуница сименталки, које ће у наредном периоду бити подијељене малим фармерима на подручју Херцеговине, Подриња и сарајевско-романијске регије.

Према ријечима савјетника министра пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске Миљана Ербеца, изабрано је укупно 107 грла чешког сименталца, 84 грла аустријског сименталца и девет грла сивог тиролског говечета.

Како је истакао, овај пројекат има за циљ да мале фармере на поменути подручјима помогне раним стеоним јуницама које су старе од три до седам мјесеци, а у неким случајевима и до осам.

- Преко наших подручних јединица, али и уз помоћ мљекаре "Пађени" из Билеће, извршена је анализа стања на терену. На основу жеља, али и стручних процјена, креирана је ова подршка. Фармери су рекли да хоће чешког или аустријског сименталца и ми смо им изашли у сусрет. Ради се о грлима која су по генетици блиска нашем домаћем гатачком говеду. Свако грло је детаљно здравствено прегледано. Након процеса селекције, прва грла су већ испоручена из Аустрије, а ускоро

Од млијека до сира

У склопу пројекта "Од домаћег млијека до сира и кајмака и задовољног купца", крајем прошле године је 15 власника домаћинстава са простора општине Рудо добило по једну стеону јуницу за своје домаћинство. Корисници пројекта бирани су на јавном позиву који је општина спровела у склопу пројекта. Рудо је једна од општина која биљежи константан раст производње квалитетног млијека захваљујући одличној сарадњи са мљекаром "Пађени" из Билеће, која откупљује млијеко од коопераната. Укупна вриједност пројекта била 140.000 марака.

По генетици слична гатачком говечету

ће стићи и она из Републике Чешке. Она ће бити смјештена у карантин најмање три седмице и то на двије локације, у Доњем Жабару и Шамцу. Послије овог карантина биће извршена њихова подјела фармерима - истакао је Ербес - наводећи да се вриједност овог пројекта креће око милион марака.

Драган Вучковић, менаџер пројекта Развој конкурентности у руралним подручјима, објаснио је да је све ово рађено у склопу пројекта развоја руралних подручја и укључивања малих произвођача у перспективне ланце вриједности.

Како је рекао, ово је наставак сличног пројекта који је спроведен прије двије године, када је у западном дијелу Републике Српске подијељено стотинак стеоних јуница "малим" фармерима.

ПРОЈЕКАТ Подршка произвођачима млијека у Српској

МАЛИМ ФАРМЕРИМА 200 СТЕОНИХ ЈУНИЦА

ГРЛА НАБАВЉЕНА У АУСТРИЈИ И ЧЕШКОЈ

На овај начин квалитетним генетским материјалом и "освјежавањем" генетике у стадима домаћих узгајивача, ресорно министарство је хтјело да унаприједи домаћу производњу млијека, стабилизује приходе ових пољопривредних домаћинстава и пружи додатну подршку останку људи на селу.

- Сви они који су тада добили ове стеоне јунице успјели су то да искористе и повећају број грла, али и производњу млијека. Вјерујем да ћемо исте ефекте имати и сада, ако не и боље, а планирамо да ускоро нешто слично поновимо и у руралним дијеловима које покривају општине Шипово и Рибник - рекао је Вучковић.

Иначе, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, преко Јединице за координацију пољо-

привредних пројеката, мљекаре "Пађени" и Ресора за пружање стручних услуга у пољопривреди, годинама заједнички ради на развоју перспективних ланаца вриједности који интегришу мале пољопривредне произвођаче.

Ова посљедња подршка набавке и подјеле расних стеоних јуница реализована је оквиру пилот-пројекта "Подршка малим произвођачима млијека у Републици Српској", путем Међународног фонда за пољопривредни развој - ИФАД, а обухваћене су сарајевско-романијска регија, Подриње и Херцеговина.

Укупно је укључено дванаест општина: Пале, Соколац, Хан Пијесак, Рогатица, Рудо, Вишеград, Берковићи, Билећа, Гацко, Калиновик, Љубиње и Невесиње.

Пројекат се конкретно односи на набавку стеоних јуница и лидер у овом пројекту је мљекара "Пађени".

Према ријечима вишег стручног сарадника за сточарство у Ресору за пружање стручних услуга у пољопривреди, Подручна јединица Соколац, Свјетлане Мићић, могућност учествовања у самом пројекту имали су пољопривредни произвођачи који су кооперанти билећке мљекаре "Пађени", а

који имају до седам музних грла на својим фармама.

- До сада се пријавило око двије стотине произвођача, сто произвођача из регије Херцеговине и стотињак из сарајевско-романиј-

ске и регије Подриње. Велика заинтересованост произвођача млијека јавила се због боље генетике на својим фармама, због сигурног откупа млијека, редовног плаћања, али и због тога што је билећка мљекара "Пађени" одлучила да прошири своју кооперантску мрежу - објаснила је Мићићева.

Како каже, канцеларија Ресора за пружање стручних услуга у пољопривреди, Подручна јединица Соколац, кренула је са првим корацима у реализацији овог пројекта још почетком 2019. године, када су анкетирани пољопривредници на терену, након чега је услиједио низ састанака са представницима локалних заједница и билећке мљекаре "Пађени" како би се направио бизнис план.

- Слободно могу рећи да смо након годину и шест мјесеци добили велике резултате тог рада, тачније 3. августа ове године почела је селекција и одабир грла, прво у Републици Чешкој, гдје је изабрано 107 стеоних јуница - чешког сименталаца, а након тога су и у Аустрији набављене 84 стеоне

јунице - аустријски сименталац и девет јуница тиролског говечета - истакла је Мићићева, напомињући да је одабир грла рађен под стручним надзором селекционара из Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске.

ПРВЕ ИСПОРУКЕ ПОЧЕТКОМ СЕПТЕМБРА

Како је истакла, одабрана грла, до пољопривредних произвођача у поменути регијама, стићи ће у септембру 2020. године.

- Оно што нисам поменула, то је начин плаћања стеоних јуница. Пројекат ће сносити 40 одсто трошкова, односно 50 одсто уколико је носилац пољопривредног газдинства жена или млађи од 35 година. Десет одсто ће на себе преузети локалне заједнице, а остатак директним плаћањем мљекари или кроз млијеко - појаснила је она.

На крају је додала да ће у наредном периоду посебна пажња бити посвећена едукацији самих пољопривредника.

- Обићи ћемо све фарме и домаће узгајиваче са тог простора који су били укључени у овај пројекат, да бисмо могли да видимо како су се грла прилагодила нашим условима држања и на крају да чујемо и од самих пољопривредника да ли су задовољни пројектом и стеоним јуницама које су стигле на њихова имања - рекла је Мићићева.

Детаљи пројекта

- Набављено 200 стеоних јуница
- Пројектом обухваћено 12 општина
- Грла прошла озбиљну селекцију
- Јунице тренутно у карантину
- Фармери носе 40 одсто трошкова
- У пројекту учествовао и ИФАД
- Лидер бизнис плана "Пађени"
- Вриједност пројекта милион КМ

Мљекара "Пађени" проширује своју кооперантску мрежу

ЕУ4АГРИ ПОДРШКА ПОЉОПРИВРЕДНО -ПРЕХРАМБЕНОМ СЕКТОРУ

**КРАЊИ
РОК ЗА
ПРИЈАВЕ 30.
СЕПТЕМБАР**

ОБЈАВЉЕН ЈАВНИ ПОЗИВ ВРИЈЕДАН ТРИ МИЛИОНА КМ

На јавни позив могу се пријавити предузећа, предузетници и задруге која се баве прерадом пољопривредних производа или њиховом производњом и уписани су у регистар клијената

Пројекат Европске уније - ЕУ4Агри, објавио је јавни позив вриједан три милиона конвертибилних марака за додјелу бесповратних средстава, односно, инвестиција у прерађивачке капацитете и маркетинг пољопривредно-прехрамбених производа.

На јавни позив могу се пријавити сва предузећа, предузетници и задруге која се баве прерадом пољопривредних производа или њиховом производњом и уписани су у регистар

АГРАР И КОРОНА

Европска унија објавила је прелиминарну листу корисника који су испунили критерије јавног позива за додјелу бесповратних средстава с циљем ублажавања негативног утицаја вируса корона на пољопривредно-прехрамбени сектор у БиХ. На јавни позив, пристигле су укупно 93 пријаве од којих је њих 29 испунило прописане услове. Укупна вриједност ових инвестиција износи 5,7 милиона КМ.

клијената код надлежног министарства, а која у власничкој

структури имају мање од 25 одсто јавног капитала и нису чланице холдинга.

Сваки подносилац пријаве може аплицирати за наведена средства у износу од 60.000 до 300.000 конвертибилних марака (без ПДВ-а), с тим да мора осигурати властито суфинансирање у минималном износу 35 одсто од укупног износа предложене инвестиције. Како је саопштено, крајњи рок за подношење пријава је 30. септембар 2020. године. Пријаве поднесене након истека рока неће се узети у разматрање.

Сви заинтересовани могу поднијети само једну пријаву по расписаном позиву и то самостално, а не у партнерству са другим произвођачима.

Према ријечима менаџера овог пројекта, увођење стандарда безбједности хране и квалитета пољопривредних производа један је од циљева овог конкурса.

- Овим путем би већи број домаћих произвођача испунио одређене критеријуме који су потребни за пласман на европско тржиште, а самим тим лакши је и наступ на великом, међународном тржишту - појаснили су они.

А шта је потребно за пријаву на овај јавни позив? Од потребне документације потребни су пријавни образац, образац једноставног пословног плана - описни дио, образац сложеног пословног плана - описни дио. Такође, неопходни су још и образац једноставног пословног плана - табеле и образац сложеног пословног плана - табеле.

Поред наведених образаца, подносилац захтјева дужан је да попуни и писмо намјере за суфинансирање пројекта, као и листу за проверу достављене документације.

ЦИЉ УВОЂЕЊЕ СТАНДАРДА БЕЗБЈЕДНОСТИ ХРАНЕ

- Уколико неко имате неке недоумице и додатна питања у вези овог позива, може их послати путем електронске поште, са јасно назначеним именом позива у предмету поруке и то на сљедећу мејл адресу registru.ba@undp.org - објаснили су менаџери овог пројекта.

ЕУ4Агри је иначе четворогодишњи (2020-2024) пројекат Европске уније, чија је вриједност 20,25 милиона евра.

Циљ пројекта је модернизација пољопривредно-прехрамбеног сектора у БиХ, а спроводи га и суфинансира Развојни програм Уједињених нација (УНДП) и Чешка развојна агенција (ЦЗДА).

ВИНОГРАДАРСТВО

Требињски винари
задовољно трљају руке

БЕРБА
КРЕЋЕ ОКО 15.
СЕПТЕМБРА

У требињским виноградама грожђе полако сазријева. Може се очекивати да берба крене за двадесетак дана, а виноградару су у глобалу задовољни овогодишњим родом.

Овогодишњи род биће на нивоу просјека, кажу у требињском "Агрофину". Када се прави компарација са претходним периодом, то је више у односу на претходну, а мање у односу на 2018. годину, која је била изузетна. Очекују отприлике око хиљаду тона грожђа.

- Што се тиче квалитета, за сада не можемо рећи поуздано, јер је још рано. Берба мало касније и почеће отприлике кад и претходне године. У јуну смо имали нестабилно вријеме, неке осцилације температура, тако да је мало санило цвјетање, самим тим и остале фазе. Надам се да ће берба почети за неких двадесетак дана. Нема разлога да не буде добар квалитет с обзиром на то да имамо доста сунчаних дана, задњих мјесеца и по имали смо и сушу, сазријевање увелико иде и завршава се - каже Бранко Анђелић, агроном у АД "Агрофин".

Ово предузеће газдује највећим виногорјем у Републици Српској. Резервација потребних количина и сорти је почела. Цијене још нису дефинисане, али ће

Род грожђа биће већи и квалитетнији него лани

бити сличне као и претходних година.

- Традиционално наши вла-

стници су највећи купци, ту су и неколико требињских винара те винари из западне Херцеговине.

Врхунски квалитет

Родом, али и квалитетом задовољан је и Јово Руњевац. Рачуна да ће берба кренути 10. септембра. - Ако остане овакво вријеме, биће врхунско грожђе. Доста смо радили, улагали, све мјере заштите су спроведене. Задовољан сам грожђем, али ипак нисам задовољан овом ситуацијом. Корона је зауставила продају. Нисмо продали оно што смо планирали па сад треба поново да улажемо у бачве за ново вино - истиче Руњевац.

Доста је и приватних лица, људи који купују грожђе и за себе праве вино. Неки људи из западне Херцеговине су се већ јавили. Прошле године смо имали доста извоза у Црну Гору, а сад је питање каква ће бити ситуација ове године због вируса корона - каже Анђелић.

У току је и пријава заинтересованих грађана за бербу грожђа. Добрим дијелом се ослањају и на сталне сезонске раднике.

●●● ДНЕВНИЦЕ БЕРАЧА И ДО 50 МАРАКА

- То је нормиран рад у зависности од тога које грожђе се бере. Цијена иде по гајби, а у гајбу отприлике стане од 10, 11 до 14 килограма, у зависности од тога која сорта се бере. Вранац и смедеревка су крупнији и тежи, док су каберне и мерло ситнији, па и лакши. Цијена гајбе се креће од 60 до 80, 90 фенинга. Мимо тога сваки берач добија дневно на то пет марака као топло оброк. Колико ће берач зарадити, зависи и од тога да ли има искуства у брану. Неко заради 30, неко 50 или 60 марака. Све зависи од сорте која се бере, али и способности самих берача - објашњава Анђелић.

Задовољан је виноградом и Ранко Петивић. Посла је било доста, каже, али све је обављено, а грожђе полако сазријева.

- Задовољан сам. Ова година је била потешка за сачувати виноград, али уз додатну заштиту, коју сам завршио има петнаестак дана, грожђе је почело да сазријева и иде све по плану. Што се мене тиче, ја резидбом и пљевидбом планирам какав ће бити род, па ме једино може изненадити неко невријеме или рани мразеви. То може да поремети квалитет и количину грожђа, а што се тиче мене, стање је слично прошлогодишњем - истиче Петивић.

Узгајивач култивира слатководне рибе и биљке у једном затвореном систему у ком циркулише вода која размјењује хранливе материје између риба и биљака. Отпадне материје из риба служе као органско гнојиво за биљке

Живимо у ери индустријализације хране и све већој примјени нових технологија у пољопривреди. Оне, како тврде стручњаци, произвођачима дају већу контролу над производњом и омогућују безбједније услове за раст биљака, а истовремено се тиме економичније користи земљиште и смањује негативан утицај на животну средину и екологију.

Хидропоника и аквапонија свакако спадају у нова техничко-технолошка рјешења за вертикалну производњу биљака, посебно поврћа и воћа. О овим рјешењима се код нас релативно мало зна и, за сада, нема пуно оних који се одлучују да крену у овакву врсту производње. Стручњаци, на другој страни, увјеравају да су хидропоника и аквапонија будућност пољопривреде која је практично већ почела.

Основни принцип хидропонице и аквапоније јесте да примјењују потпуно природан и апсолутно безбједан начин производње. Биљке се гаје у заштићеном затвореном простору и без употребе земљишта.

Хранљиве минералне материје биљке цпе из воде која кружи у постављеном систему и даје им све потребне супстанце и супстрате за развој. Примјеном таквог начина рада добија се потпуно чист еколошки производ.

Хидропонична производња поврћа у односу на класичну, а посебно зелене салате и младог црног лука, без земље, има бројне предности.

За произвођаче је

АКВАПОНИЈА Производња воћа и поврћа у воденим баштама

**ЈЕФТИНИЈА
ПРОИЗВОДЊА
ПОВРЋА**

ЈЕДНОСТАВАН УЗГОЈ ХРАНЕ БЕЗ ЗЕМЉЕ

најважније да се вријеме производње скраћује за 15 - 20 дана. Тиме се на тржишту остварује виша цијена, а такође није небитно и да се смањују трошкови гријања и олакшано је паковање, јер није потребно прање од земље.

Код зелене салате довољно је скинути овојне листове чиме је биљка чиста и спремна за тржиште. У зимским условима и за вријеме облачних дана, због

правременог раста биљке, треба да се користи додатно освјетљење.

Произвођачи који се одређују за хидропонску производњу поврћа осим што треба да мијењају воду свака два-три дана, посебно морају да воде рачуна о температури. Млади црни лук најбоље расте на температури 18 - 20 степени Целзијуса док на 30 прекида раст.

Када је у питању аквапонија, ради се о комбинованој методи аквакултуре и хидропоније за узгој

ИСТОРИЈА

Аквапонија је доказ да је све некадашње старо - данашње ново. Таква узгој хране су практиковали и древни народи попут Астека, који су користили пловачке вртове за узгој парадајза, паприке, пасуља, кукуруза и других култура. Захваљујући овој техници, имали су изузетно велике приносе.

њивих материја за исту количину рибе. Исто тако и воће и поврће се може узгајати, без потребе за пестицидима и другим хемикалијама за које се зна да уништавају околину и људско здравље када се користе у конвенционалној пољопривреди.

И аквакултура и хидропонија имају своје недостатке, хидропонија захтијева скупе хранљиве материје за храњење биља те природно испирање система што може довести до проблема због одлагања отпада.

Циркулирајућа вода код аквакултуре међутим има вишак хранљивих материја које треба да се уклоне из система, што значи да се постотак воде уклања, обично на дневној бази те се надокнађује чистом водом. Али комбинација ове двије методе, њихови негативни аспект се могу претворити у позитивне јер аквапонски системи постигну здраву равнотежу између биљака и риба.

Аквапонски систем се може замислити као акваријум из којег расте храна. Вода из акваријума се путем пумпе црпи и улијева у "лежај" за узгој биљака, те се из њега циједе назад преко коријења поново у акваријум са рибама. Биљке црпе воду и хранљиве материје које су им потребне за раст, чиме чисте воду за рибе.

На површини "лежаја" за узгој биљака расту бактерије које претварају отпадни продукт риба, односно амонијак, кроз аквапонијски систем у нитрите, а затим у нитрате. Нитрати су оно што биљке воле и користе за храну, дакле, биљке се заправо не хране риблим изметом већ нитратима.

Рибе је потребно хранити риблином храном, а једини би захтевнији посао могао бити одржавање Ph фактора воде на потребном нивоу. Уколико се догоди да нека од риба угине, треба је одмах уклонити будући да угинула риба ствара превелике количине амонијака, који би у овом случају, иако се претвара у нитрате, могао би-

ти прекомјеран. Лежајеви за узгој биљака су попуњени с материјалима попут шљунка, али постоје многе различите методе које се могу користити. Заправо свака метода хидропонског узгоја се може прилагодити аквапонији.

●●● ПРОЦЕС СЕ СКРАЋУЈЕ ЗА 15-20 ДАНА

Многе различите врсте риба могу се узгајати у истом аквапонском систему, а избор врсте зависи од низа чинилаца, попут онога да ће се неке рибе узгајати само зато да би сузбијале раст алги. Могу се узгајати и велика јата, а због циркулирајућег система користи се вр-

ло мало воде. Истраживања су показала да овај систем користи око једну десетину воде која се користи за раст поврћа у тлу.

Постоји више метода узгоја, али двије су најчешће - садња у лежајевима, те плутајућа садња. У првом, биљке су посађене у пропусне лежајеве, и вода, која се из акварија улијева у њих, излијева се назад кроз пропусне рупе.

Друга техника је да се биљке саде без попуњеног лежаја на неком плутајућем материјалу кроз који биљкама коријен виси директно у воду.

Ова друга техника, названа култура дубоке воде, такође се може направити тако да се рибе узгајају у једном танку, те се њихова вода пумпама доводи до засебних лежаја с биљкама у води, а потом се вода враћа до риба.

За оне који немају превише времена, или се не желе бавити узгајањем риба, а желе свакодневно имати свјеже поврће у стану или кући, постоје и готови хидропонски системи. У продаји, на западу, могу се набавити урбани култиватори, односно нано-вртови, у којима је узгој у потпуности аутоматизован те су залијевање, свјетлосни циклуси, влажност и струјање ваздуха контролисани од стране рачунара.

хране која користи нормалне функције биљака и риба како би добили велике количине хране у компактним просторима. Овакав узгој такође не захтијева тло и идеалан је за урбана подручја.

Узгајивач култивира слатководне рибе и биљке у једном затвореном систему у ком циркулише вода која размјењује хранљиве материје између риба и биљака. Отпадне материје из риба служе као органско гнојиво за биљке, а биљке чисте воду од риблиг измета.

Добро осмишљен систем је способан за узгој великих количине воћа и поврћа. Примјера ради, на 250 квадратних метара стакленика изграђеном на крову у Базелу производи се више од пет тона свјежег поврћа и отприлике једна тона рибе годишње.

У поређењу с конвенционалним методама узгоја рибе, аквапонија користи 90 одсто мање свјеже воде и захтијева знатно мање хра-

БИЗНИС МУКЕ ПОЈЕДИНИХ ВОЂАРА СА ПЛАСМАНОМ ПРОИЗВОДА ПРОИЗВОДЊА АРОНИЈЕ ПОСТАЛА НЕИСПЛАТИВА

НАЈВЕЋИ
ПРОБЛЕМ
ПЛАСМАН
ВОЂА

У тренутку када финални производ треба да продају, вођари неријетко остају са вишковима, јер купаца нема

Конзумирањем ароније многи су успјели ојачати имунитет, побољшати своје здравље и осјећати се јаче, енергичније и боље. Управо је то и један од главних разлога због којег се произвођачи одлучују за узгој овог воћа. У прилог томе иде и врло једноставна и финансијски не превише захтјевна производња. Међутим, у тренутку када финални производ треба да продају, вођари неријетко остају са вишковима од неколико стотина килограма јер купаца нема.

Највећи проблем је управо пласман, указује произвођач ароније Александар Станимировић. Прије пет година упустио се у ову производњу првенствено због добробити воћне врсте, али и из хобија. Сада има 300 садни-

ца, али, како каже, срећом због тренутне ситуације то му није једини извор прихода.

- Пласмана готово да и нема. Сирове плодове једва успијемо продати, а када бисмо се одлучили за прераду, морали бисмо додатно улагати. Ове године добили смо једну тону, а до сада смо продали 400 килограма, остатак је у замрзивачу. Добро је што она и када је замрзнута не губи своја својства, тако да се надамо да ћемо успјети продати и то - наводи Станимировић.

У почетку је аронију продавао за 1,5 евра, међутим, често је цијену спуштао и на један евро. Идеална цијена, каже, била би у износу од два евра по једном килограму.

- Ако је два евра, било би у реду и 1,8 евра. Међутим, под условом да постоји неко ко ће је откупити. Проблем са тржиштем је што свако ко хоће да конзумира аронију посади једну садницу у дворишту, што је довољно за његове личне и породичне потребе. Такође, сам сиров плод није укусан, што додатно одбија купце иако је она врло значајна за здравље. Боље би ишла у пре-

раћеном стању, али је проблем што код нас не иде у већу индустријску прераду.

Ја сам прилично упоран, али ово је изгледа утопија - каже Станимировић.

Ни већи произвођачи немају среће са продајом ове воћарске врсте. Мићо Јеремић подигао је 2012. године засаде ароније на површини од два хектара. Тренутно има 7.000 садница. Род и квалитет су, каже, одлични. Раније је достигао и 13 тона, а ове године очекује између 18 и 20 тона. Увео је и систем "кап по кап", у производњу је за осам година уложио укупно око 30.000 евра, али тај новац, додаје, није успио да поврати.

НИСКА ОТКУПНА ЦИЈЕНА ГАСИ ПРОИЗВОДЊУ

- Одлучио сам се за аронију зато што је тада изгледало као да је то биљка будућности. Посебно ми је значило што није ни захтјевна за производњу, добро успијева на нашем поднебљу, треба

јој само дати мало воде ако је година сушна, затим косити, одржавати и давати прихрану у виду стајског ђубрива. Међутим, продаја иде "на мишиће" - напомиње Јеремић.

Иако није лако, успијевао је све продати, а његов род откупљује једна већа компанија која даље прерађује плодове овог воћа.

- Успијевам продати све, али је цијена ниска. Иако откупљују све од мене, ни њима не иде најбоље. Један од мојих синова је био заинтересован за ову производњу, али када је видио каква је ситуација, одлучио је да не напушта свој посао - истакао је он.

Да је највећи проблем када је ријеч о аронији управо пласман, сагласан је и стручњак за јагодасто воће доктор Александар Лепосавић. Разлог томе је што свјетска производња, како он сматра, у посљедњих 50 година има једнаку линију - нити пада нити остварује раст. Тржиште не препознаје ово воће као производ за који би требало да се за-

**БИЉКЕ НЕ
ЗАХТИЈЕВАЈУ
ПОСЕБНУ
ЊЕГУ**

дина, када сам сазнао да се недалеко од нас налазе плодносна стабла овог воћа стара неколико година, која се не штите од мрза и не захтијевају посебну његу - открива Јаковљевић.

Од тада креће њихово ангажовање, посвећеност овој биљној врсти која је необична за наше поднебље.

Ранијих година сарађивао је са професором Ивом Миљковићем из Загребa на његовој књизи "Љеска". Знао је да он има књигу о пистацијама, кренуо је у едукацију, истраживање о сортама, подлогама, типовима тла и климатским условима.

За почетак је као најбезбједнију одабрао сорту керман као женску, најзаступљенију на свијету у различитим климатским подручјима и мушку сорту петерс која има најдужи период поленизације. У свом расаднику тренутно у понуди имају двогодишње саднице у биоразградивим контејнерима са којима се саде јер имају јако осјетљив пирамидални коријен и није препоручљиво уклањати земљу током садње. Ове године у сарадњи са колегама из Турске и Грчке раде на проширењу асортимана. Нове сорте аегина, гумдроп и бјанка биће у понуди средином следеће године.

- Интензивно радимо на калемљењу теребинтуса у Хрватској који је изузетна подлога пистација. Хрватска је до прошле године теребинтус третирала као коров, нису знали шта је - каже Јаковљевић.

Калемљењем се одређује сорта, пол биљке као и избор подлоге према климатским и земљишним условима у којима се производња обавља.

Пистације су иначе дводоме биљке, имају само један пол цвјетова и зато је потребно имати мушку и женску биљку. Мушке биљке опрашују радијус од 30 метара, тако да најудаљенија женска садница не смије бити више од 15 метара удаљена од мушке, како у реду тако и у бочним редовима. Битно је направити добар распоред и тако свести на минимум мушке саднице које не плоносе и нису рентабилне у засаду.

Саднице пистација почињу да плоносе у петој години уколико су калемљене. Послије десет година имају принос 15 килограма чистог плода, што је максималан урод у актуелним производним условима.

ИСКУСТВА Пољопривредно газдинство Јаковљевић

ПИСТАЦИЈЕ СЕ УСПЈЕШНО МОГУ ГАЈИТИ И КОД НАС

Саднице пистација почињу да плоносе у петој години уколико су калемљене. Послије десет година имају принос 15 килограма чистог плода, што је максималан урод у актуелним производним условима

јелила их је да своју дотадашњу производњу промијене.

●●●
**НЕОПХОДНЕ
"МУШКЕ" И "ЖЕНСКЕ"
САДНИЦЕ**

- Крајем осамдесетих година прошлог вијека, усљед тешке еко-

Рентабилност

Сазријевање плодова почиње крајем августа када се маказама скидају гроздови и суше на промаји до пуцања љуске. Велепродајна цијена пистација код нас тренутно износи 20 евра по килограму, а откупљују га кондитори и трговине здравом храном. Ријеч је о веома рентабилној воћној врсти, ако узмемо у обзир висину улога, одржавање засада и цијену плода.

номске ситуације и распада Савјетског Савеза почели смо производити воћне саднице. Њихова понуда у почетку била је стандардна али 2000. почели смо интензивно производити и саднице ораха, љешника и бадема - каже Јаковљевић.

У сарадњи са "Фереро Рошером" из Италије, засадили су преко 1.200 хектара засада врхунских сорти љешника.

- Идеја о производњи садница пистација родила се прије пет го-

Пољопривредно газдинство Јаковљевић традиционално се бави производњом воћно-лозног садног материјала више од шездесет година. У селу Селиште (сусједна Србија), ова породица генерацијски производи широку палету садница. Почели су са производњом лозних калемова који су извозили у СССР. Међутим, нестабилна цијена воћа и варијабилна потражња определи-

ХЕРЦЕГ БРЕНД Несвакидашња предузетничка прича из Требиња

ОД "МЕЂЕД" ПИВА ГЛАВА НЕ БОЛИ

Пиво је деликатан производ и јако осјетљив. Кажу да је чак осјетљивије од млијека када је ријеч о кварењу. За један производни процес потребно је више од 20 дана, објашњава Ивана

Будући да није могла пронаћи посао у струци, Ивана Савић из Требиња је одлучила да се опроба у сопственом бизнису. Избор је пао на производњу крафт пива.

Уз доста улагања, труда и напорног рада Савићи су Херцеговцима прије неколико мјесеци понудили крафт пиво аутентичног назива "међед".

- Као дипломирани правник нисам могла да нађем посао. Онда сам одлучила да аплицирам за средства преко Завода за запошљавање. Супруг и ја смо написали пројекат и прошла сам. Након тога успјели смо да купимо опрему за производњу, да инсталирамо постројење и кренули смо са производњом. Прва тура кувана је тачно прије короне. Мало нас је то све омело, али успијевамо наставити - прича Ивана.

Задовољна је како је испало пиво, а задовољни су, истиче, и они који су га пробали. Херцеговцима, који и нису навикли на крафт пива, свиђа се што је домаће, здраво и квалитетно.

- Путујући по већим градовима супруг и ја смо пробали локална крафт пива и свидјело нам се што су здравија и пунијег укуса па нас је то подстакло да и ми пробамо. Када пијете индустријско пиво, након попијених пет флаша наредног дана ћете осјећати главобољу и мамурлук, док код крафт пива тога нема - објашњава Ивана, чије предузеће "Херцег бренд" има мото "Од нашег

**ПОРОДИЧНИ
БИЗНИС
САВИЋА**

пива глава не боли".

Објашњава како је поступак производње овог пива дуготрајан и тражи висок ниво хигијене и уредности.

- Пиво је деликатан производ и јако осјетљив. Кажу да је чак осјетљивије од млијека када је ријеч о кварењу. За један производни процес потребно је више од 20 дана, од

Природни састојци

Према Ивановим ријечима, крафт пиво "међед" је потпуно природан производ, прављен искључиво од јечма, квасца, хмеља и воде. Не користе се никакви конзерванси који би му обезбједили дуго трајање.

самог поступка кувања до ферментације, одлежавања и осталих фаза - објашњава она.

Одлучили су се да производе "пејл ејл" и "стаут" (црно пиво). Планирају да до зиме понуду обогате и неким лагером.

- Тренутно смо фокусирани на "пејл ејл". То је пиво најсличније лагерима на које је наше непце овдје навикло. Нисмо хтјели да идемо са неким агресивнијим врстама - прича Ивана.

Мјесечни капацитет њихове производње износи 2.000 литара, а пиво "међед" се за сада може наћи у Невесињу и Требињу, али и "Херцеговачкој кући" у Бањалуци.

Ивана објашњава да је ријеч о породичном бизнису, гдје углавном посао обављају она и супруг уз велику помоћ блиских људи.

Планирају да запосле још једног

радника, а ако се укаже прилика, шириће и прерађивачке капацитете.

Фокусирани су на тржиште Источне Херцеговине, а како желе да нагласе локалну причу и буду препознати по њој, назив пива је аутентичан, херцеговачки.

**КАПАЦИТЕТ
ПРОИЗВОДЊЕ
2.000 ЛИТАРА**

- То име је, на неки начин, настало из шале. Пошто сам ја Војвођанка, било је шала како ћу се уклопити међу Херцеговце који су на гласу као мало груби. Приједлога за назив пива је било разних, а онда смо одлучили да направимо анкету. Наш пријатељ је на друштвеним мрежама направио анкету како да назовемо наше пиво. Већина људи је сматрала да је "међед" аутентично за источну Херцеговину, која јесте наше примарно тржиште. Рачунали смо да ће се то име лијепо примити овдје, тако да смо одлучили да послушамо глас народа - каже Ивана.

